

بررسی کارکرد عناصر متاتئاتر در نمایشنامه ستوران اثر پیتر شفر

علیرضا فرح‌بخش (نویسنده مسؤل)

دانشیار زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

آمنه ابراهیم‌پور

کارشناس ارشد زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

چکیده

این مقاله بر آن است تا به منظور نمایان ساختن کارکرد عناصر متاتئاتر در ساختار کلی و درون‌مایه نمایشنامه ستوران اثر پیتر شفر این نمایشنامه را بررسی نماید. از این روی سوالات اصلی در این بررسی عبارت‌اند از: شگردهای متاتئاتری برگرفته‌شده در این اثر کدامند؟ کارکردهای ساختاری و تماتیک این عناصر چه هستند؟ برای پاسخ دادن به این پرسش‌ها، مقاله حاضر ابتدا نگاهی خواهد داشت به مفاهیم اساسی مرتبط با مفهوم متاتئاتر و سپس این مفاهیم را در ساختار نمایشنامه بررسی می‌نماید. تمرکز اصلی این جستار بر «نمایشنامه در نمایشنامه» و «حذف دیوار چهارم» است، که دو نمونه از مهم‌ترین عناصر متاتئاتر در نظر گرفته می‌شوند. این پژوهش نشان می‌دهد که نمایشنامه‌هایی در درون ساختار روایی ستوران گنجانده شده‌اند، که هم‌تراز با ویژگی‌های متاتئاتری‌ای هستند که از سوی ریچارد هرنبی برشمرده شده‌اند. این «نمایشنامه در نمایشنامه‌ها» باعث شکل‌گیری دو لایه ساختاری کاملاً مجزا می‌شوند و به عنوان نمایشنامه در نمایشنامه‌های متاتئاتری بر تخیلی بودن روایت به نمایش درآمده و همچنین تنوع پی‌رنگ اشاره می‌کنند. ستوران همچنین زمانی که شخصیت اصلی نمایشنامه تماشاچیان را به‌طور مسقیم مورد خطاب قرار می‌دهد و آن‌ها را به‌طور فیزیکی و ذهنی درگیر نمایشنامه می‌کند، دیوار چهارم را که از ویژگی‌های نمایشنامه‌های رئالیست است حذف می‌نماید. بدین ترتیب زمانی که هم تماشاچیان و هم بازیگران در فرایند به نمایش درآوردن روایت و تولید معنا شرکت می‌جویند، قضاوت و تفسیر کل نمایشنامه تبدیل به امری دو سویه می‌شود.

واژگان کلیدی: متاتئاتر؛ نمایشنامه در نمایشنامه؛ حذف دیوار چهارم؛ خطاب به تماشاچی؛ پیتر شفر.